

Z potrzeby serca. Boże Narodzenie w sztuce nieprofesjonalnej

11 grudnia 2010 – 6 lutego 2011

Od 11 grudnia 2010 r. w stalowowolskim muzeum będzie można obejrzeć wystawę *Z potrzeby serca. Boże Narodzenie w sztuce nieprofesjonalnej*. Na ekspozycji zostanie pokazana twórczość czterdziestu uznanych polskich artystów niedyplomowanych, których obrazy i rzeźby znajdują się w wielu polskich kolekcjach muzealnych. Ich plastyka spotyka się dotąd z olbrzymim zainteresowaniem kolekcjonerów i miłośników sztuki, etnologów, historyków sztuki, a nawet psychologów i psychiatrów. Zbieracze i kolekcjonerzy chętnie kupują ich prace, a ceny takich prac sięgają nieraz bardzo wysokich kwot. Sztuka nieprofesjonalna, określana także jako sztuka insita (nieuformowana, oryginalna), outsider art (sztuka wyobcowana, spoza), art brut (sztuka w stanie surowym) lub naiwna, została dostrzeżona i uznana w XX w., a obecnie coraz częściej i śmieiej prezentowana jest w różnych odsłonach. Boże Narodzenie stanowi temat, który pokazuje ciekawe jej oblicze. Przeszło sto prac bożonarodzeniowych to część bogatego dorobku nieprofesjonalnej sztuki o tej tematyce.

Sztuka naiwna w Polsce została odkryta w latach 30. XX w., kiedy artyści, pisarze i poeci dostrzegli twórczość nieznaną nikomu artystów samorodnych. Wówczas poznany zostaje Nikifor, niezwykle naiwny, oryginalny, wybitny kolorysta, który do dzisiaj pozostaje jednym z najwybitniejszych na świecie przedstawicieli tej sztuki. Na ekspozycji zostanie zaprezentowana jedna z niewielu prac o tematyce bożonarodzeniowej jego autorstwa. Obok Nikifora będą pokazane prace Stanisława Zagajewskiego, Katarzyny Gaweł, Ludwika Więcka, Marii Wnęk i wielu innych. Założeniem wystawy jest zaprezentowanie twórców, pochodzących z różnych środowisk, w tym przedstawicieli niezwykle ciekawego malarstwa śląskiego, m.in. Bronisława i Eugeniusza Krawczuków czy Władysława Lucińskiego. Wśród zaprezentowanych rzeźb znajdują się dzieła Jędrzeja Wawry oraz Jana Lamęckiego i będą to najstarsze prace na wystawie, pochodzące jeszcze sprzed 1939 r. Wśród uznanych naiwnych pojawiają się dobrze znani na Podkarpaciu: Jan Kaznecki i Władysław Chajec.

Wielu spośród wymienionych artystów nieprofesjonalnych doczekało się dobrej dokumentacji życia i twórczości, nawet filmowej. Ich prace prezentowane są na wystawach, nie tylko krajowych.

W obrębie szeroko pojętej plastyki nieprofesjonalnej działają różnorodni twórcy. Bogactwo form, niejednorodność, zindywidualizowanie i zmienność wypowiedzi tychże twórców są bardzo duże. Nierzadko artyści nieprofesjonalni mianowani są twórcami ludowymi, naiwnymi, prymitywistami etc. Do nich zalicza się także coraz częściej twórców przebywających w ośrodkach opiekuńczych i szpitalach psychiatrycznych. Ta ostatnia grupa ludzi obdarzonych talentem znalazła uznanie i ma w swoich szeregach wyjątkowo docenionych przedstawicieli. Wszyscy jednak wykazują nieprzeciętny talent, wielką pasję i zapał, potrzebę wyrażenia się, przeniesienia na tworzywo plastyczne własnych myśli, wizji i snów. Przy tym odznaczają się niezwykle wycuciem i intuicją wyrażającą się w pięknych, ciekawych i intrygujących, a czasem może i szokujących kompozycjach. Swoje religijne przeżywanie i wyobrażenia związane z okresem świątecznym wyrażali poprzez rzeźbę, sięgając po różne materiały, jak drewno, glina, węgiel. W obrazach także widać różne techniki: akwarelę, obrazy olejne i obrazy na szkle. Pojawia się także grafika. Również sama interpretacja Bożego Narodzenia ujmuje oryginalnością i wielością przedstawień.

Głównym tematem wystawy jest Boże Narodzenie, które zostało przedstawione w wielu odsłonach. Bogaty wybór interpretacji dotyczy sfery wyobrażeniowej opartej na wydarzeniach biblijnych jak i ilustrujących zapamiętane przez artystów sceny z życia wzięte. Wyobrażenia wydarzeń biblijnych objęły przedstawienia: Zwiastowania, Bożego Narodzenia, Pokłonu Trzech Króli, Ucieczki do Egiptu. Ważną częścią ekspozycji są również

przedstawienia zwyczajów i tradycji świątecznych. Zapamiętane tradycje, dotyczące głównie kolędowania oraz praktyk religijnych, zdradzają często pochodzenie samego twórcy, miejsce w jakim się wychował czy tworzył. Wśród prac znalazły się też takie, które nawiązują jedynie ogólnie do tematyki bożonarodzeniowej, chcąc przemycić inne, ważne dla artysty zagadnienia. Taka sytuacja pojawia się w metaforycznych kompozycjach szopek.

Wystawie towarzyszyć będą dwa filmy, przybliżające sylwetki dwóch wybitnych twórców: Nikifora i Zagajewskiego.

Wystawa wprowadzi odwiedzających muzeum w klimat zbliżających się świąt Bożego Narodzenia, a prezentowana będzie do 6 lutego 2011.